

ΜΙΚΡΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ, ΜΕΓΑΛΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ

Mια εβδομάδα με τους εθελοντές της Actionaid στη Γκάνα.

Την πρώτες ημέρες του περασμένου Νοεμβρίου (2011), την εβδομάδα που η Ελλάδα έψαχνε απεγνωσμένα για νέα κυβέρνηση, μια ομάδα 60 εθελοντών από το πρόγραμμα «Ανάδοχος» της Actionaid Ελλάς βρέθηκε στη Γκάνα. Περίου 10-11 ώρες πτήσης και 8.500 χλμ μακριά, στη μέση του πουθενά, σε ένα μικρό χωριό με το όνομα «Τσέτσερε». Αποστολή τους, η έμπρακτη βοήθειά τους στο χτίσιμο ενός νέου κτιρίου για το σχολείο του χωριού.

Η Γκάνα βρίσκεται στα δυτικά της κεντρικής Αφρικής, στον κόλπο της Γουινέας. Είναι περίου διπλάσια σε έκταση από την Ελλάδα και περιβάλλεται από την Ακτή Ελεφαντοστού (δυτικά), τη Μπουρκίνα-Φάσο (βόρεια-ανατολικά) και το Τόγκο (ανατολικά), ενώ η νότια ακτογραμμή της βρέχεται από τον Ατλαντικό ωκεανό.

Το 50% συνολικά του ΑΕΠ προέρχεται από τη γεωργία, με την οποία ασχολείται σχεδόν το 85% του πληθυσμού των 24 εκατομμυρίων κατοίκων. Μόλις το 1957 ανεξαρτητοποιήθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο και απέκτησε δικό της εθνικό νόμισμα (cedi – «σέντι», 1 ευρώ = περίου 2,20 cedis). Η πρωτεύουσα Άκκρα βρίσκεται στο νότιο τμήμα, μόλις πέντε μοίρες βόρεια του ισημερινού, στη λεγόμενη «ευρύτερη περιοχή Άκκρα», η οποία είναι η πολυπληθέστερη περιφέρεια της χώρας με περίου 5 εκατομμύρια κατοίκους.

Τα παραπάνω είναι στοιχεία που μπορεί κανείς να βρει εύκολα σε κάποια εγκυκλοπαίδεια και στο διαδίκτυο. Άλλα δεν μπορούν να περιγράψουν τι ακριβώς σημαίνει το 1/3 του πληθυσμού να ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, παρόλο που η Γκάνα ήταν για πολλές δεκαετίες η πρώτη από τις χώρες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές χρυσού και άλλων μεταλλευμάτων, τα οποία όμως δεν εκμεταλλεύεται η ίδια αλλά ιδιωτικές εταιρίες ξένων κρατών. Η «πρωτεύουσα» Άκκρα είναι στην πραγματικότητα μια τεράστια έκταση με διάσπαρτες παράγκες και παραπήγματα, όπου οι καθημερινές τυπικές δουλειές μπορεί να είναι 12 ώρες ορθοστασία για πώληση τηλεκαρτών, νερού και φρούτων στους δρόμους με την ατελείωτη κυκλοφοριακή συμφόρηση (μέχρι και 2 ώρες για απόσταση 30 χλμ) ή η κατασκευή χειροποίητων ξύλινων διακοσμητικών για ελάχιστα cedis.

Για να καταλάβει κάποιος ένα απλό μέτρο σύγκρισης, στο μέσο Έλληνα πολίτη αντιστοιχούν περίου 22.000-23.000 ευρώ στο εγχώριο ΑΕΠ (ονομαστικά). Στη Γκάνα, σε κάθε πολίτη αντιστοιχεί μέσο ετήσιο εισόδημα λιγότερα από 1.200 ευρώ το χρόνο (ονομαστικά), στην καλύτερη περίπτωση. Λόγω της τεράστιας ανισοκατανομής του πλούτου, στην πραγματικότητα όποιος καταφέρνει να μαζεύει πάνω από 40 ευρώ το μήνα νιώθει μάλλον πλούσιος, παρόλο που οι τιμές και το κόστος διαβίωσης είναι μόλις στο μισό σε σχέση με αυτό της υποβαθμισμένης, φτωχής, «μνημονιακής» Ελλάδας. Πρακτικά, είναι σαν να προσπαθεί κάποιος να επιβιώσει στη δική μας χώρα, στο δικό μας κόστος ζωής, με 80 ευρώ το

μήνα. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη το ότι η Γκάνα βρίσκεται στη θέση 197 (από τις 228) στην παγκόσμια κατάταξη οικονομικής «ευημερίας». Εκεί οι ανάγκες δεν είναι η συνταξιοδότηση, η πρόσβαση στην Υγεία και η τιμή των καυσίμων. Είναι αν την αυριανή μέρα θα υπάρχει φαγητό στο τραπέζι και μια στέγη πάνω από τα κεφάλια της οικογένειας.

Η Actionaid ενεργοποιείται στη Γκάνα από το 1990, με κύρια έμφαση στα δικαιώματα των γυναικών, τη στήριξη μικροκαλλιεργειών για την εξασφάλιση τροφής, την υποστήριξη οροθετικών (AIDS/HIV) και την εκπαίδευση. Σήμερα στηρίζει τέσσερις κοινότητες στη Γκάνα, συνολικά 600.000 κατοίκων: Σισσάλα (Βόρεια), Μπολγκατάνγκα (Βόρεια), Κετζέμπι (ανατολικά) και στη Γκα (GA – ευρύτερη περιοχή Άκκρα).

Το Τσέτσερε («Kyekyewere») είναι ένα χωριό περίπου 1.000 κατοίκων, σχεδόν αποκλειστικά γεωργών και κτηνοτρόφων, γύρω στα 30-40 χλμ από την Άκκρα. Βέβαια, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για επαγγελματίες αγρότες αλλά περισσότερο για οικογένειες που φροντίζουν μερικά τετραγωνικά μέτρα γης ή μια χούφτα κότες και κατσίκες, για τις δικές τους ανάγκες. Όσοι τουλάχιστον είναι τυχεροί και έχουν αυτή τη δυνατότητα. Στο χωριό υπάρχει ένα υποτυπώδες σχολείο που φιλοξενεί 200 μαθητές ηλικίας κυρίως μεταξύ 4 και 10 ετών (Δημοτικού). Το «στεγάζει» στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι πολύ σωστή έκφραση, καθώς οι δύο αιθουσες έχουν μόνο στέγες και κανονικά υποστυλώματα αλλά χωρίς καθόλου τοίχους, ενώ οι άλλες δύο «αίθουσες» είναι απλώς καλαμιές με αχυροσκεπές, μέσα στις οποίες κυκλοφορούν ενίοτε κότες και γαλοπούλες. Αναγκαστικά, τα παιδιά κάνουν μάθημα εναλλάξ, δηλαδή μισά στις αιθουσες και τα άλλα μισά στη χωμάτινη «αυλή» σε υπαίθριες δραστηριότητες. Όταν βρέχει, δεν κάνει κανένας μάθημα γιατί απλά είναι αδύνατο.

Με την άφιξή μας στο Τσέτσερε, η αποστολή των 60 εθελοντών βρέθηκε «περικυκλωμένη» από ένα σωρό κόσμο, γυναικες και άντρες του χωριού, ένα σωρό πιτσιρίκια που φώναζαν χαρούμενα, και ένα υπαίθριο «αμφιθέατρο», όπου ο αρχηγός του χωριού και οι επικεφαλής της Actionaid και του οργανισμού UCID («United Communities in Development») στη Γκάνα μας υποδέχτηκαν όλους σαν εθνικούς ευεργέτες. Οποιοσδήποτε βρεθεί μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, αυτομάτως παύει να ασχολείται με πράγματα όπως το αν τα ρούχα του μυρίζουν μούχλα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου, αν πρέπει να κουβαλά όλη μέρα ένα σακίδιο εκστρατείας αρκετών κιλών με όλα τα απαραίτητα (από εμφιαλωμένο νερό μέχρι φαρμακείο), αν πρέπει να μη φάει φρέσκια σαλάτα ή ψωμί για μία εβδομάδα ή αν πρέπει να έχει συνεχώς μαζί του χάπια για την ελονοσία για να μη χάσει κάποια από τις καθημερινές δόσεις.

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να περιγράψει κανείς το συναίσθημα του να βρίσκεσαι περικυκλωμένος από δεκάδες πιτσιρίκια, κατάμαυρα χαμογελαστά προσωπάκια, που σε τραβάνε και σε αγγίζουν διστακτικά, γιατί τα περισσότερα δεν έχουν δει ποτέ τους λευκό. Ούτε φυσικά είναι συνηθισμένα στα περίεργα ρολόγια, τα γυαλιά ηλίου, τα κινητά τηλέφωνα, τις φωτογραφικές μηχανές και τις κάμερες. Για έναν πολιτισμένο «Ευρωπαίο», είναι μάλλον πρωτόγνωρο να περνά ένα ολόκληρο πρωινό φτιάχνοντας χάρτινα καραβάκια και σαΐτες, για κάθε έναν από τους μικρούς μαθητές του σχολείου, να κουβαλά αμέτρητους κουβάδες νερό από το κοντινό ποτάμι, να ανακατεύει λάσπη και να φτιάχνει πλίνθους μαζί με τους ντόπιους εργάτες, για το χτίσιμο του σχολείου.

Το να βλέπεις ένα τσούρμο μπόμπιρες να χοροπηδάνε με απίστευτες χορευτικές φιγούρες, μόνοι τους, μπροστά στο τεράστιο ηχείο μετά την τελετή υποδοχής, να τραγουδάνε όλη μέρα σαν την καλύτερη παιδική χορωδία, να βάφουν τα πρόσωπά τους χαρούμενα ακόμα και με κιμωλία(!) και να ποζάρουν για φωτογραφία, είναι κάτι που συναντά κανείς πάρα πολύ δύσκολα στη δική μας «δυτική» κοσμοθεωρία. Και είναι εκατό φορές πιο δύσκολο να το κατανοήσει πλήρως, όταν το βλέπει να συμβαίνει τόσο φυσιολογικά, κάτω από τόσο δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. 'Οσοι έχουν βρεθεί στην Αφρική, το ονομάζουν «T.I.A.»: «This Is Africa» («Αυτή είναι η Αφρική»). Απίστευτη χαρά, απίστευτη σκληρότητα, απίστευτο κουράγιο.

Επιστρέφοντας στη βάση αργά το απόγευμα, μία από της ημέρες εργασιών στο Τσέτσερε, βρεθήκαμε σε μία από τις παραγκουπόλεις της Άκκρας. Είναι οι σύγχρονες «φαβέλες» της Γκάνας, ο τόπος που καταλήγουν οι χιλιάδες εσωτερικοί μετανάστες που ψάχνουν για δουλειά, οι πρόσφυγες από τις γειτονικές χώρες που προσπαθούν να σωθούν από τον πόλεμο, οι άστεγοι, οι πιο εξαθλιωμένοι από τους εξαθλιωμένους. Δεν υπάρχει τρόπος να αποτυπωθεί ακριβώς τι σημαίνει «σκουπιδοπόλη», όπως είναι η σωστότερη περιγραφή των περιοχών αυτών. Μια απέραντη έκταση δεκάδων χιλιομέτρων, όσο φτάνει το μάτι, ένας σκουπιδότοπος γεμάτος από την πνιγηρή μυρωδιά αποχετεύσεων, σαπίλας και καμένου λάστιχου, που σου κόβει την ανάσα. Και μέσα σε αυτό, μια θάλασσα από περιφερόμενους ανθρώπους, ανάμεσα σε διάσπαρτες φωτιές που καίνε για να κάνουν χώρο, που ψάχνουν κάτι να φάνε ή ένα μέρος για να ξαπλώσουν, στοιβαγμένοι ο ένας δίπλα στον άλλο, με προσκέφαλο τις πλαστικές σακούλες. Περίπου μισό εκατομμύριο άνθρωποι, οι οποίοι ζούνε και πεθαίνουν χωρίς να γίνεται αντιληπτό από κανέναν. Οι επικεφαλής της αποστολής μας ενημέρωσαν ότι πρόσφατα η Actionaid άρχισε να δραστηριοποιείται σε αυτή την περιοχή, κάνοντας τις πρώτες επαφές και παρέχοντας τα στοιχειώδη. Αλλά ξεκαθάρισαν ότι δυστυχώς, χωρίς καμία αμφιβολία, αυτοί οι άνθρωποι είναι καταδικασμένοι να ζήσουν και να πεθάνουν έτσι ακριβώς, ανάμεσα στα σκουπίδια.

Στις αμέτρητες φωτογραφίες και στα βίντεο που φέραμε πίσω μαζί μας όλοι οι εθελοντές, δεν υπάρχει τρόπος να αποτυπωθούν πράγματα, καταστάσεις, συναισθήματα. Όπως η πνιγηρή μυρωδιά της ζεστής υγρασίας μόλις προσγειωθήκαμε στην Άκκρα, το να ακούς αργά το απόγευμα σε μαγνητοφόνηση τα νέα από την «υπό πτώχευση» Ελλάδα και να βλέπεις

γύρω σου ένα ανησυχητικά πιθανό μέλλον, τις εκπληκτικές περιγραφές του ξεναγού στο Cape Coast Castle για το ένα εκατομμύριο σκλάβων που πέρασαν κάτω από την επιγραφή «πύλη χωρίς επιστροφή».

Υπάρχουν δύο τρόποι να βιώσει κανείς ένα τέτοιο ταξίδι. Ο ένας είναι η απερίγραπτη θλίψη και οι ενοχές, για τις ευθύνες όλων μας, έστω και έμμεσα, για την κατάσταση που είδαμε εκεί. Ο άλλος είναι να αντλήσει λίγο, ελάχιστο, από τη χαρά, τη φιλοξενία, το πείσμα και την αποφασιστικότητα αυτών των ανθρώπων, που ενώ έχουν πλήρη επίγνωση της φτώχειας τους, κάποιοι έκλαιγαν όταν μας αποχαιρετούσαν. Όπως μας εξήγησε η διευθύντρια της Actionaid της Γκάνα, «Τσέτσερε» στην τοπική διάλεκτο σημαίνει το μέρος της μεγάλης εσωτερικής αλλαγής, «...τη δύναμη της καρδιάς και της ψυχής, που βρίσκει κάποιος για να ξεπεράσει τη θλίψη και τον πόνο της απώλειας...».

Για τους εθελοντές που βρεθήκαμε εκεί, η επιλογή είναι ξεκάθαρη. Ήδη, με πρωτοβουλία των ίδιων, η Actionaid έχει ανοίξει ειδικό τραπεζικό λογαριασμό, στον οποίο θα μπορέσουν να συγκεντρώσουν όλοι μαζί ένα χρηματικό ποσό μερικών χιλιάδων ευρώ. Τα χρήματα αυτά θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την κατασκευή ενός έργου άμεσης προτεραιότητας, όπως για παράδειγμα ενός πηγαδιού φρέσκου νερού, στο Τσέτσερε ή σε κάποιο άλλο μικρό χωριό, στην άλλη άκρη του κόσμου, στη μέση του πουθενά. Μικρό αποτύπωμα, μεγάλο αντίκτυπο («*Small footprint, high impact*»).

-- Χάρης Β. Γεωργίου, Ερευνητής Πληροφορικής (MSc, PhD)